

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.пс.н. Галя Тодорова Герчева- Несторова, катедра „Психология”,
Юридически факултет на Варненски свободен университет „Черноризец
Храбър”

Относно: Дисертационен труд на тема „Агресия и превенция при лишени
от свобода” с автор Йоанна Михайлова Недялкова, за придобиване на
образователната и научна степен „доктор “ в професионално направление
3.2. Психология

Настоящата рецензия изготвям като член на научно жури,
определено със заповед на ректора на ВСУ „Черноризец Храбър “ номер
2690 от 19.09.2013г.

Представеният за рецензиране дисертационен труд на Йоанна М.
Недялкова привлича със своята амбивалентност – от една страна
дисертационният труд е посветен на известен класически феномен в
психологията – човешката агресия, но от друга страна оригиналността на
дисертационното изследване е защитена от призмата, през която е
пречупена тази проблематика – възможностите за превенция при лишени
от свобода.

Дисертационният труд е представен в обем от 173 стр. и е
структуриран в увод, четири глави и заключение. В приложенията

докторантката е включила методите на изследване. Списъкът на използваната литература включва 145 източника на кирилица и латиница.

Докторантката представя едно цялостно изследване, което включва теоретична и емпирична част и актуалността, на което е определена още в увода.

В теоретичната част проличава умението на Йоанна Недялкова да систематизира различни теоретични концепции и едновременно с това да дефинира своето отношение към тях. Определено, бих могла да твърдя, че характер на теоретична платформа за емпиричното изследване имат първите две глави на дисертационния труд. За начало на своето изследване докторантката е избрала проблематизирането на агресията като проява на човешкото поведение. Тя представя последователно различните перспективи, от които е изследван този проблем – биологична, социална, психологична. Според докторантката, най-задълбочен анализ на агресивността е представен в теориите на Зигмунд Фройд, социално-етологичната теория на Конрад Лоренц, хипотезата фрустрация-агресия, издигната от Долард, Милър и др. съавтори (1939г), теорията за социалното научаване на Алберт Бандура. Йоанна Недялкова прави и задълбочен анализ на факторите, които лежат в основата на агресивното поведение – тревожността, фрустрацията, биологична предразположеност, непосредственият опит, наблюдението, личностни черти, емоционални състояния. Своеобразен преход към емпиричната част е разглеждането на такива проблеми като агресия и насилие, агресия и наказание, мотивация на престъпното поведение.

Възможна ли е превенцията на агресивното поведение – на научната дискуссия по този въпрос е посветена втората глава на дисертационния труд. Един от възможните отговори, посочен в дисертационния труд е „справянето с агресивността започва с преосмисляне на нейното значение –

ако тя се възприема като поведение, което помага за постигане на успех и разрешаване на междуличностни проблеми, тогава промяна не би имало. Но ако се приема като недостойно поведение, нараняващо другите, тогава трябва да се работи за нейното ограничаване. Начините са: заместване на агресивното поведение с неагресивно, промяна на атрибутирането – непрекъснатото търсене на враждебност в другите се замества с приписване на доброжелателност, емпатия... ”. Аз лично считам, че приносен характер има анализът, който докторантката прави на психологическата характеристика на криминално проявената личност, психологическите особености на жени, извършители на престъпления, защитните психологически механизми на лишените от свобода и индивидуалните особености на личността на осъдения.

Следващите две глави са посветени на постановката на емпиричното изследване, представянето на резултатите от него и анализа им. По своята същност това е изследване на лишени от свобода в рамките на затвора (гр. Варна), при което се поставя акцент върху изследването на проявите на агресия в затвора и резултатите от социалната работа с лишени от свобода при справяне с агресивните реакции, предизвикани от различните негативни житейски събития, съпътстващи осъдените (начин на живот, изолация, размер на наказанието). В съответствие с изискванията за провеждане на емпирично психологическо изследване, Йоанна Недялкова формулира основни цели, задачи и хипотези на изследването.

Психологическият инструментариум, който докторантката използва, включва българската адаптация на теста на Бъс-Дюрки, изследване на жизнения път на лишените от свобода и анкета, разработена от нея. В изследването са включени 50 изследвани лица. Веднага бих искала да подчертая, че провеждането на изследване от такъв характер в дълбочина, с описаните характеристики на изследваните лица, изисква от

експериментатора изключително висока компетентност и професионален подход. Йоанна Недялкова успява да го проведе успешно, да обработи данните и ги представи със съответните анализи. Данните са представени в табличен и графичен вид. Цялостното представяне на резултатите звучи аргументирано и убедително и съответства на поставените хипотези, цели и задачи.

Безспорна е значимостта на дисертационното изследване на Йоанна Недялкова. То представлява едно завършено изследване, което има приноси характеристики:

- Изведени са значими черти на криминално проявената личност и са описани типа и степента на агресивност, които проявяват лица, лишени от свобода;
- Приложен е инструментариум, който предполага както количествен, така и качествен анализ на изследваната проблематика. Този инструментариум е възможно да се прилага като в практиката, така и за целите на научни изследвания;
- Защитена е хипотезата за връзката между дефицити в семейството и формиране на агресивно и престъпно поведение;
- Доказана е ролята на терапевтичната работа за преодоляване на агресивното поведение на лишените от свобода, която се основава на индивидуалните различия и включва адекватни за тях подходи.

Авторефератът отразява основното съдържание на дисертационния труд, както и научните и приложни приноси. Докторантката има достатъчно на брой публикации, в които са

намерили място основните идеи на дисертационното изследване.

Заключение

В заключение считам, че дисертацията на Йоанна Недялкова представлява сериозно изследване в значима област на психологичното познание и практика. Дисертационният труд отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав.

Въз основана представения по-горе анализ **предлагам на уважаемите членове на Научното жури да присъдят образователната и научна степен „доктор ” на Йоанна Недялкова.**

04.10. 2013

Гр. Варна

Рецензент:

/ проф.д.пс.н. Галя Герчева /